

Nr 214.

Av herr **Elofsson, Gustaf, m. fl.**, om skrivelse till Konungen angående viss utvidgning av den s. k. kommunindelningskommitténs uppdrag.

De vid årsskiftet lämnade folkmängdsuppgifterna visa, att inflyttningen till städerna varit större än någonsin tidigare. Det är att märka, att man härvid icke tagit hänsyn till andra tätorter än städerna, såsom köpingar, municipalsamhällen och övriga mindre samhällen. Medräknar man även denna tätortsbebyggelse har säkerligen inflyttningen till stadsbygden i vidare mening varit avsevärt större än vad som framgår av de preliminära uppgifterna från städerna. Landsbygdens avfolkning har sålunda fortsatt i om möjligt ännu hastigare takt än under de föregående krisåren. Det ligger en allvarlig fara i denna uttunning av landsbygdens befolkning för både dess ekonomiska, sociala och kulturella standard. Det framstår som synnerligen angeläget att verksamma åtgärder med det snaraste vidtagas för att bromsa flykten från landsbygden. Föregående års riksdag uttalade sig också för att så skulle ske, men några synbara resultat av detta riksdagens beslut ha ännu icke kunnat förmärkas.

Landsbygdens avfolkning uppvisar emellertid en annan sida, som knappast varit föremål för någon uppmärksamhet i tidningspressen eller från statsmakternas sida. Vi avse härmed fördelningen av folkströmmen från landsbygden till städer och samhällen av olika storlek, vilket måste tillmätas den största betydelse. Utvecklingen har hittills gått i den riktningen, att städerna dragit till sig en oproportionerligt stor andel av landsbygdens flyttningsöverskott. Om denna utveckling fortsätter — vilket förefaller troligt, för så vitt inga motåtgärder vidtagas — komma verkningarna att bli skadligare än hittills på grund av befolkningsläget. Situationen är ju den, att den hittillsvarande folkökningen tenderar att avstanna inom 15—20 år och måhända förbytas i folkminskning. En nedgång i de arbetsföra åldrarna 15—65 år kan man emellertid med stor säkerhet redan nu förutsäga på grund av den låga nativiteten under 1930-talet. I detta läge hotar avfolkningen landsbygden och mindre samhällen. Det framstår därför som nödvändigt att hejda särskilt storstädernas allt snabbare tillväxt. Det kan icke vara förenat med ett rationellt handlande att hoppa stora delar av befolkningen i ett fåtal storstäder. Redan nu hyser exempelvis Stockholm 10 procent av rikets folkmängd inom sina gränser. Räknar man med Storstockholm, huvudstaden

jämte förorter, kan dess folkmängd uppskattas till 825 000 personer. Det förefaller att ligga utom varje förnuftig beräkning att på detta lilla område av det vidsträckta Sverige, som Stockholm utgör, samla en tiondel av landets befolkning.

Orsakerna till städernas väldiga expansion ligga i den tekniska och ekonomiska process, som brukar benämnas industrialiseringen. Därtill har kommit en kraftig tendens till centralisering av såväl den ekonomiska som politiska makten, vilken befrämjat städernas utveckling. Ytterligare kan framhållas, att på den sista tiden utformningen av socialpolitiken gynnat städernas invånare genom att skänka dem större förmåner av olika slag. Dyrortsgrupperingen har vidare bidragit till att på konstlad väg skapa en högre standard, som ständigt måste höjas i förhållande till landsbygden. De högre lönerna locka arbetskraften till städerna.

Det är emellertid tydligt, att anhopningen av människor i stora städer bjuder på nackdelar av både politisk, ekonomisk, social och kulturell art. Centraliseringen för med sig en koncentration av den politiska makten, som alltmera synes undantränga landsbygdens och landsortens inflytande. Den alltmer växande byråkratien förlamar och tränger undan initiativkraften och handlingslusten ute i bygderna. Detta leder på längre sikt till allvarlig skada för samhällets hela politiska organisation. De kommunala myndigheterna bindas i sitt handlande av allehanda bestämmelser, som staten anser sig böra utfärda i kontrollerande syfte. Men städerna innebära en fara för den kommunala självstyrelsen även därigenom att kommunmedlemmarnas verksamhet övertages av anställda tjänstemän. Endast några få av städernas invånare ta aktiv del i det kommunala arbetet. Härigenom anfrätes ytterligare den livsnerv för det demokratiska samhället, som den kommunala självstyrelsen utgör.

Vilka utvägar kan man då tänka sig för en bättre avvägning av befolkningens fördelning över landet? Lämpligast synes vara, att staten och näringslivet besluta sig för att förlägga institutioner och industrier till andra orter än till våra städer samt tillse att icke sådana områden få inkorporeras med städerna, som ej äro absolut nödvändiga för stadens utveckling.

Under nuvarande förhållanden händer det ofta, att när ett tätbebyggt samhälle skall inkorporeras man utan vidare sammanför hela kommunen med staden, många gånger mot kommunens egen vilja, med den motiveringen, att vad som återstår av kommunen blir för litet för att bilda en enhet.

Detta kan nog äga sin riktighet, men då bör man enligt vår mening i första hand undersöka om det ej är lämpligare att tillföra den återstående delen en närliggande kommun i stället för staden. Att de tätbebyggda orterna äro angelägna om att bliva inkorporerade med en stad, där så kan ske, är ju lättförklarligt, då detta ju alltid innebär uppflyttning i högre dyrort och på så sätt för med sig bättre inkomster. Men detta kan ju icke i längden få fortgå, om man inte helt vill avfolka landsbygden.

Med anledning av vad som ovan anförts få vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att den s. k. kommunindelingskommittén måtte få i uppdrag att utreda frågan, om det kan vara nödvändigt att i den utsträckning som nu sker inkorporera stora områden av landsbygden, som icke äga betydelse för stadens utveckling i framtiden.

Stockholm den 23 januari 1945.

Gust. Elofsson

i Vä.

John Gustavson

i Guntorp.

B. A. Nilsson.

Joh. Friggeråker.